

บทที่ 4

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน กรณีศึกษาตำบลมูโนะ อำเภอสุโขทัย-ลก จังหวัดนราธิวาส มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน 2) เพื่อศึกษาผลการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน 3) เพื่อศึกษาเงื่อนไขปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือกลุ่มแกนนำ ซึ่งเป็นผู้ร่วมค้นหารูปแบบในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ประกอบด้วยตัวแทนจากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกอบต. ผู้นำศาสนา อสม. จำนวน 23 คน และกลุ่มครอบครัวเด็กอายุ 1-3 ปีที่มีความสนใจและยินดีเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 41 ครอบครัว เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยเทคนิคที่ใช้ในการวางแผนขั้นเตรียมวิจัย ได้แก่ การจัดเวทีระดมความคิดเชิงสร้างสรรค์ (AIC) Focus Group บัตรคำ และ Mind mapping เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบการสังเกตสภาพแวดล้อม แบบการสังเกตแบบมีส่วนร่วม แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินพัฒนาการเด็ก สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น ข้อมูลเชิงคุณภาพ ทำการวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุปหรือการวิเคราะห์เชิงพรรณนา และข้อมูลเชิงปริมาณทำการวิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากการศึกษาสามารถสรุปอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยจะสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับดังนี้ คือ 1) การศึกษารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน 2) ผลการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน 3) เงื่อนไขปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. รูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน
การส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนครั้งนี้มี
กระบวนการ 6 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1.1 การสร้างบรรยากาศการยอมรับของชุมชนและคัดเลือกแกนนำ

การดำเนินการในขั้นนี้ ผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานกับทางสถานีอนามัยเพื่อบูรณาการ
แผนปฏิบัติงานและโครงการวิจัย และได้ติดต่อประสานงานกับชุมชนโดยการไปเยี่ยมพบปะกับกลุ่ม
แกนนำชุมชน แนะนำตนเองกับชุมชนพร้อมกับการศึกษาชุมชน และร่วมกับทางสถานีอนามัยใน
การให้บริการสุขภาพประชาชน และเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของชุมชน เมื่อศึกษาชุมชนและสร้าง
ความคุ้นเคยกับชุมชนแล้วจึงได้คัดเลือกแกนนำที่มีความพร้อมและมีความสมัครใจในการเข้าร่วม
กระบวนการวิจัย จำนวน 13 คน หลังจากนั้นจึงได้จัดการประชุมเพื่อคัดเลือกกลุ่มแกนนำเพิ่มเติม
ซึ่งได้รับการเสนอเพิ่มเติมอีก 10 คนรวมจำนวน 23 คน

1.2 ขั้นการสร้างความตระหนักและปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานร่วมกัน

การดำเนินการสร้างความตระหนักและปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานร่วมกัน ผู้วิจัยได้
ใช้เทคนิค AIC ในการสร้างความเข้าใจและความรู้สึกที่ดีต่อกัน โดยให้ทุกคนได้เปิดใจถึงการทำงาน
ที่ผ่านมา ซึ่งพบว่า การทำงานที่ผ่านมาทุกคนไม่ได้ประเมินผลการทำงานและสะท้อนผลให้ทุกฝ่าย
รับทราบ มีการทำงานแบบแยกส่วนและไม่ทราบถึงบทบาทของตนเอง เมื่อทุกคนได้ตระหนักเห็น
ความสำคัญของการทำงานร่วมกันแล้ว จึงได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ในการทำงานร่วมกัน โดยผู้วิจัย
ได้ใช้เทคนิคบัตรคำให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและรวมภาพของทุกคนเป็นวิสัยทัศน์ของกลุ่ม
แกนนำ และได้ร่วมกันพิจารณาผลการสำรวจและศึกษาชุมชน

1.3 ขั้นระดมความคิดเห็นเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา สำรวจความต้องการและหาแนวทาง
ร่วมกัน

การดำเนินการในขั้นนี้ ดำเนินการโดยการจัดเวทีประชาคมในเวทีใหญ่ ซึ่งประกอบด้วย
กลุ่มแกนนำและตัวแทนครอบครัวที่ยินดีเข้าร่วมกระบวนการ โดยการจัดเวทีกลุ่มแกนนำได้นำเสนอ
ผลการสำรวจและศึกษาชุมชน เพื่อให้ทุกคนเห็นถึงสภาพปัญหา เมื่อทุกคนเห็นสภาพปัญหาแล้วจึง
ให้ทุกคนทบทวนและปรับปรุงวิสัยทัศน์ร่วมกัน และได้เสนอแนวทางในการดำเนินการร่วมกัน โดย
แบ่งเป็นแต่ละกิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมที่ครอบครัวต้องปฏิบัติ กิจกรรมที่ชุมชนและ
ครอบครัวต้องปฏิบัติร่วมกัน และกิจกรรมที่สถานีอนามัยต้องปฏิบัติ กำหนดเป็นข้อตกลงร่วมกัน
และกำหนดกิจกรรมที่ทุกฝ่ายจะต้องปฏิบัติร่วมกัน เวทีประชาคมในครั้งนี้เป็นการมีส่วนร่วมของ
ครอบครัว ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงได้รูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเบื้องต้นที่สอดคล้อง
กับความต้องการของทุกฝ่าย

1.4 ขั้นตอนการวางแผนการดำเนินงาน

การดำเนินการในขั้นนี้เป็นการสรุปผลการจัดเวทีประชาคม โดยการจัดเวทีระดมความคิดเห็นของกลุ่มแกนนำเป็นการสรุปรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นโดยแบ่งทีมดำเนินการในแต่ละฝ่าย คือ ฝ่ายเฝ้าระวัง ฝ่ายส่งเสริม และฝ่ายติดตาม มีการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ รวมเป็นโครงการครอบครัว ชุมชน รวมใจพัฒนาลูกน้อย และในการจัดเวทีครั้งที่ 2 เป็นการวางแผนการจัดโครงการ มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ส่วนฝ่ายเฝ้าระวังและติดตามได้กำหนดเป็นแผนในการเฝ้าระวังร่วมกันระหว่างชุมชนและสถานีอนามัย และฝ่ายติดตามจะรับข้อมูลจากฝ่ายเฝ้าระวังในการติดตามเยี่ยมบ้าน

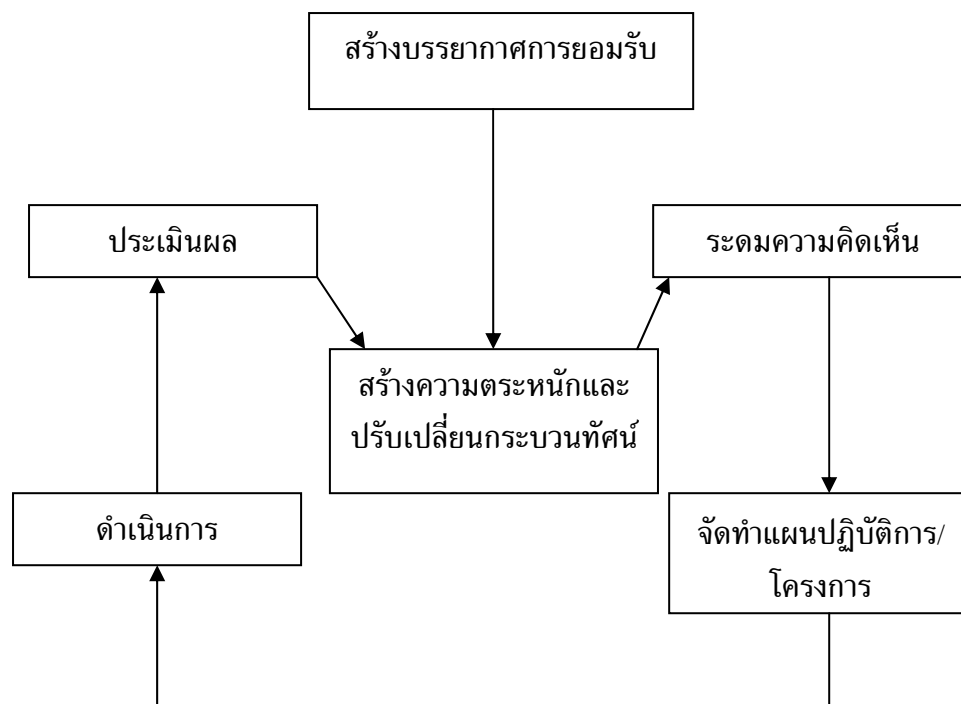
1.5 ขั้นตอนดำเนินงานตามแผน

การดำเนินการตามแผนงานโดยจัดให้มีการเฝ้าระวังภาวะโภชนาการ การคัดกรองพัฒนาการเบื้องต้น และการติดตามเยี่ยมบ้านเด็กที่สงสัยว่ามีพัฒนาการล่าช้า และได้ดำเนินโครงการครอบครัวชุมชน รวมใจพัฒนาลูกน้อยโดยจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กในด้านต่าง ๆ และจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ให้แก่พ่อแม่ผู้ปกครอง รวมถึงกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ครอบครัวได้ทำร่วมกัน

1.6 ขั้นสรุปและประเมินผลรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

ขั้นการสรุปและประเมินผลเป็นการประเมินที่ต้องการทราบว่า รูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนที่ได้จัดทำขึ้นมีผลเป็นอย่างไร พบว่าจากกระบวนการในการวิจัยและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ครอบครัวและชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเข้าร่วมกิจกรรม และมีความพอใจในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ สิ่งทีกลุ่มแกนนำได้รับการค้นหารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กคือ ได้เรียนรู้ในการทำงานร่วมกัน ก่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชน จากกิจกรรมเสริมความรู้และกระบวนการมีส่วนร่วมส่งผลให้กลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองได้มีการปฏิบัติตามข้อตกลง และมีความรู้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในระดับสูง และมีการปฏิบัติในระดับดี และมีข้อเสนอแนะหรือสิ่งที่ควรปรับปรุงจากการสนทนากลุ่มของกลุ่มแกนนำ พบว่า ควรให้มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในทุกปี และปฏิบัติตามแผนงานของแต่ละฝ่ายที่ได้กำหนดไว้

ผลที่ได้จากการสร้างรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน คือ ตัวแทนของครอบครัว ชุมชนและหน่วยงานที่รับผิดชอบได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามกรอบของกิจกรรมคือ การเฝ้าระวัง การส่งเสริม และการติดตาม โดยแบ่งการดำเนินงานตามกลุ่มละแวkb้าน จากกระบวนการสร้างรูปแบบสามารถสรุปได้ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 14 ขั้นตอนการสร้างรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดย
การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

2. ผลการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

2.1 การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

จากกระบวนการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนพบว่า กระบวนการนี้ทำให้กลุ่มแกนนำเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ก่อให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานร่วมกัน มีการระดมความคิดเพื่อหาแนวทางในการดำเนินงาน ซึ่งรูปแบบการทำงานร่วมกันก่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชน ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดข้อตกลงในการดูแลบุตรของตน โดยข้อตกลงนั้นมีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชน เช่น การสละม การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมจัดสภาพแวดล้อมของชุมชนให้น่าอยู่น่าอาศัย นอกจากนี้รูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านอื่น ๆ

2.2 ระดับความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนของครอบครัว

จากกระบวนการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน พบว่า ผู้ปกครองเด็กส่วนใหญ่มีความรู้อยู่ในระดับสูง แต่มีบางส่วนยังมีความรู้ไม่ถูกต้องในบางข้อ คือ ยังไม่ทราบว่า ควรฝึกให้เด็กได้ช่วยงานบ้าน เช่น การกวาดขยะ เก็บขยะ เพื่อส่งเสริม

พัฒนาการทางด้านสังคม การฝึกสุกสุกษณณิสัยจะต้องเริ่มจากเด็กวัยนี้ และไม่ทราบวาลิ่งแวดลลอมรอบตัวเด็กจะมีผลต่อพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็ก

2.3 การปฏิบัติในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียน

จากกระบวนการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียน พบว่า ผู้ปกครองเด็กมีการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้ปกครองเด็กมีการปฏิบัติในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กด้านสังคมอยู่ในระดับดีมาก มีเพียงด้านร่างกายเกี่ยวกับการขับถ่าย การทำความสะอาดร่างกายหลังการขับถ่าย ด้านภาษาและสติปัญญา การเล่านิทานและจัดหาอุปกรณ์ที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่จะต้องมีการส่งเสริมให้มีการปฏิบัติมากขึ้น

2.4 พัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียน

การประเมินพัฒนาการเด็กโดยรวม โดยใช้แบบทดสอบพัฒนาการเด็กปฐมวัย Denver II พบว่า เด็กส่วนใหญ่มีพัฒนาการในภาพรวมสมวัย เมื่อพิจารณาพัฒนาการรายด้านทั้ง 4 ด้าน พบว่าเด็กมีพัฒนาการสมวัยมากที่สุดในด้านกล้ามเนื้อใหญ่ รองลงมา คือ ด้านสังคมและการช่วยเหลือตนเอง ด้านกล้ามเนื้อเล็กและการปรับตัว และด้านภาษาตามลำดับ

3. เงื่อนไขปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

3.1 เงื่อนไขปัจจัยที่ส่งเสริมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน คือ ภาวะผู้นำของกลุ่มแกนนำ วิสัยทัศน์ของกลุ่มแกนนำ ความสนใจและความร่วมมือของชุมชน กระบวนการวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วม

3.2 เงื่อนไขปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน คือ ภาระงานของกลุ่มแกนนำ การจัดสรรงบประมาณสนับสนุน ความขัดแย้งของกลุ่มแกนนำ สถานการณ์ความไม่สงบ

อภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

กระบวนการวิจัยที่ผู้วิจัยมุ่งเน้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วย ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนได้ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเปิดใจรับฟังซึ่งกันและกัน ส่งผลให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ อันเนื่องมาจากกระบวนการ

ทั้ง 6 ขั้นตอนคือ การสร้างบรรยากาศการยอมรับของชุมชนและคัดเลือกแกนนำชุมชน การสร้างความตระหนักและปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การทำงานร่วมกัน การระดมความคิดเห็นเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา สืบหาความต้องการและหาแนวทางร่วมกัน การวางแผนการดำเนินงาน การดำเนินงานตามแผน และสรุป ประเมินผลรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนซึ่งสอดคล้องกับปารีชาติ วัลย์เสถียรและคณะ (2543 : 143) และบันทรอ่อนคำ (2541 : 14) ได้สรุปกระบวนการมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอนไว้ว่า

- 1) การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน จะเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้ร่วมกันเรียนรู้สภาพของชุมชน การดำเนินชีวิต ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำงาน และร่วมกันค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
- 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยจะมีการรวมกลุ่มอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงานและทรัพยากรที่จะต้องใช้
- 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา โดยการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ แรงงาน เงินทุนหรือเข้าร่วมบริหารงาน การใช้ทรัพยากร การประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก
- 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านวัตถุ และจิตใจโดยอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของบุคคลและสังคม
- 5) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการพัฒนาเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นได้ทันที

การส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนจะต้องเริ่มจากการส่งเสริมให้ผู้เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญของเด็กเป็นอันดับแรกสอดคล้องกับ ทิศนา แชมมณีและคณะ (2535 : 194-195) ได้สรุปหลักการพัฒนาผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กไว้ว่า งานการพัฒนาเด็กมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ได้แก่ พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ผู้ดูแลเด็ก ครู บุคคลในชุมชน รวมทั้งหน่วยงานต่างๆ การพัฒนาเด็กจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลและสถาบันทางสังคมหลายฝ่ายร่วมกันพัฒนาเด็กไปอย่างสอดคล้อง การพัฒนาบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กควรมีความสอดคล้องและสามารถผสมผสานกลมกลืนกับสภาพความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตในชุมชน เพื่อยอมรับในการนำไปปฏิบัติและไม่ทำให้เกิดความแปลกแยกจากสังคมที่อยู่ และการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์แก่การพัฒนาเด็กจะช่วยให้ชุมชนเห็นคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่รอบตัว นอกจากนี้ นิตยา ศษภักดีและคณะ (2542 : 99-105) ได้ศึกษาการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาการของเด็กโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนศาลายา วิธีการศึกษาโดยการกระตุ้นให้ครอบครัวและชุมชนมีจิตสำนึกตระหนักถึงความสำคัญและบทบาทของตนเอง รวมทั้งตั้งวิสัยทัศน์ในการพัฒนาลูก ร่วมกัน ชุมชนได้รับการส่งเสริมให้จัดกิจกรรมพัฒนาเด็กโดยพ่อแม่ร่วมทำกิจกรรมสร้างสรรค์กับลูก ครอบครัวและชุมชนได้วางแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาการเด็กรวมถึงการระดมความคิดเห็น การใช้สถานที่และทรัพยากรในการสร้างสภาพแวดล้อมที่อบอุ่นและเป็นมิตรแก่เด็ก ผู้นำ

ชุมชน ครอบครัว เด็ก และผู้ที่โตกว่ามีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยช่วยกันระดมความคิดเห็น วางแผน จัดหาทุนเพื่อใช้ในการสร้างสนามเด็กเล่นที่ปลอดภัยแก่เด็ก ๆ ซึ่งนำมาซึ่งสัมพันธภาพที่ดีใน ครอบครัว มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและติดต่อสื่อสารกันของครอบครัว ซึ่งการที่ครอบครัวและ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการย่อมได้ผลที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนเอง

โดยสรุปรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัว และชุมชนที่ได้ดำเนินการส่งผลให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ สามารถปลูกจิตสำนึกและ เปลี่ยนแปลงเจตคติในการทำงานก่อให้เกิดการบูรณาการร่วมกัน รวมถึงครอบครัว ชุมชน และ หน่วยงานที่รับผิดชอบได้เห็นถึงความสำคัญของเด็กวัยก่อนเรียนและตระหนักถึงบทบาทของตน นำมาซึ่งการดำเนินงานส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่มีระบบและครอบคลุมในทุกมิติสอดคล้องกับบริบท ของพื้นที่

2. ผลการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

ผลการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนพบว่า กลุ่มแกนนำและครอบครัวกลุ่มเป้าหมายมีความพอใจต่อการดำเนินการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และคิดว่ารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก วัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนนี้น่าจะมีความยั่งยืนเนื่องจากการดำเนินงาน ส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนโดยการวิจัยเชิง ปฏิบัติการมีจุดเริ่มต้นจากชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน แต่ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัย คือ กลุ่ม แกนนำจะต้องมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องเข้ามากระตุ้นและ ตรวจสอบการทำงานของทีมดำเนินงานเป็นระยะ ผลการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดย การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนหลังการดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการที่สำคัญที่นำมาอภิปราย มีดังต่อไปนี้

2.1 การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยการมุ่งเน้นให้ครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริม พัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนส่งผลให้ครอบครัวและชุมชนมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของ เด็กที่จะเป็นอนาคตของชาติต่อไป การเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ และได้ร่วมกำหนด วิสัยทัศน์ร่วมกันทำให้ทุกคนมีเป้าหมายในการดำเนินงานและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ จึงมี ความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวระภา ลิ้มปัสตใส (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูงโดยการมีส่วนร่วม ของชุมชน เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยใช้เทคนิค กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (AIC) มีกิจกรรมสนทนากลุ่มเพื่อให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการ แสดงความคิดเห็น หลังจากนั้นร่วมค้นปัญหาและแก้ไขปัญหโดยใช้กระบวนการ AIC นำแผนไปสู่ การปฏิบัติและประเมินผล จากการประชุมวางแผนอย่างมีส่วนร่วม ชุมชนมีส่วนร่วมในการประชุม

เป็นอย่างดี มีการดำเนินโครงการส่งเสริมสุขภาพในชุมชนอย่างต่อเนื่อง และ ปาร์วีร์ กุรัตนวิโรจน์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกายของประชาชน ซึ่งกระบวนการพัฒนาใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การศึกษาปัญหาของชุมชน การพิจารณาปัญหาของชุมชน และการลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหาของชุมชน ผลจากการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกายทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว เกิดการมีส่วนร่วมของแกนนำชุมชน เกิดเวทีประชาคม ให้สมาชิกชุมชนได้ร่วมกันเรียนรู้และทำให้ชุมชนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ปัญหาด้วยตนเอง

2.2 ความรู้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียน

กระบวนการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ต่างๆ และการเสริมความรู้โดยผ่านเวทีครอบครัวและการจัดกิจกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ซึ่งปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ (2543 : 220-221) ได้เสนอการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ด้วยกระบวนการกลุ่มที่สามารถพัฒนาเป็นวิธีหลัก เพื่อการเสริมสร้างการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน โดย (1) กระบวนการกลุ่มเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ต้องร่วมกันคิด ร่วมกันทำ สร้างสรรค์ความรู้โดยกลุ่ม ทุกคนจะต้องเรียนรู้จากกลุ่มให้มากที่สุด ซึ่งอาจจะจัดกิจกรรมของกระบวนการกลุ่มเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (2) การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ มีการจัดกลุ่มกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นกำลังใจให้แก่กัน และต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันที่ว่าความสำเร็จของแต่ละบุคคลคือความสำเร็จของกลุ่ม ความสำเร็จของกลุ่มก็คือความสำเร็จของทุกคน (3) การเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ความรู้ เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ต้องแสวงหาความรู้และสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเอง ความแข็งแกร่ง ความเจริญงอกงามในความรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคนอื่น ๆ หรือได้พบสิ่งใหม่ๆ แล้วนำความรู้มาเชื่อมโยงกับบริบทที่เกิดขึ้น จากกระบวนการเสริมสร้างการเรียนรู้โดยผ่านเวทีครอบครัวส่งผลให้ครอบครัวมีความรู้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในระดับที่ดีในทุกด้าน สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการให้ความรู้แก่พ่อแม่ผู้ปกครองในการเลี้ยงดูเด็กด้วยโอกาสอายุต่ำกว่า 3 ปีในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน รูปแบบการให้ความรู้ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ บุคลากรด้านสุขภาพให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ชุมชน และเจ้าหน้าที่ชุมชนให้ความรู้แก่พ่อแม่ผู้ปกครอง และการสอนรายบุคคลในการเยี่ยมบ้าน พบว่า ชุมชนมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ในการเลี้ยงดูเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปีเพิ่มขึ้นจากเดิม

2.3 การปฏิบัติตนในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียน

การดำเนินการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและ

ชุมชน นอกจากส่งผลให้ชุมชนเห็นความสำคัญและช่วยกันดูแลเด็ก ๆ ในชุมชน รวมถึงพัฒนาชุมชน ให้นำอยู่น่าอาศัยแล้ว ครอบครัวก็มีบทบาทสำคัญในการดูแลบุตรหลาน จากการทำครอบครัวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นและหาแนวทางร่วมกันและได้มีข้อตกลงร่วมกันในการเลี้ยงดู และส่งเสริมพัฒนาการเด็ก กระบวนการเสริมสร้างการเรียนรู้และกระบวนการกลุ่มช่วยให้ครอบครัว มีการปฏิบัติในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในภาพรวมอยู่ในระดับที่ดีในทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับ แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (ประภาเพ็ญ สุวรรณและสวิง สุวรรณ, 2536 : 104-110) ซึ่งกล่าวถึง การจูงใจประชาชนให้เข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันหลีกเลี่ยงหรือส่งเสริมสุขภาพเกิดจาก ปัจจัย 5 ประการ คือ 1) การรับรู้โอกาสเสี่ยง 2) การรับรู้ความรุนแรง 3) การรับรู้ประโยชน์ 4) แรงจูงใจด้านสุขภาพ และ 5) ปัจจัยร่วม แต่เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านร่างกายเกี่ยวกับการ ขับถ่ายผู้ปกครองยังปล่อยให้เด็กขับถ่ายเองตามพื้นดินโดยมิได้จัดหาภาชนะมารองรับหรือให้ ขับถ่ายในห้องน้ำ เพราะคิดว่ามีความสะดวกและง่ายในการทำความสะดวก และผู้ปกครองยังไม่ฝึก ให้เด็กล้างทำความสะอาดหลังการขับถ่ายเพราะคิดว่าเด็กอายุยังน้อยไม่สามารถทำความสะอาดได้ หรือทำแล้วไม่สะอาด ผู้ปกครองจึงทำให้เด็กเอง ซึ่งปัญหาเรื่องการขับถ่ายนี้ยังสามารถก่อให้เกิด ปัญหาอื่น ๆ ตามมา คือ โรคอุจจาระร่วง และโรคหนองพยาธิ ซึ่งยังคงเป็นปัญหาทางสาธารณสุขที่สำคัญในพื้นที่ ส่วนด้านภาษาและสติปัญญา พบว่า ผู้ปกครองไม่นิยมเล่านิทานให้เด็กฟังเนื่องจาก ไม่เห็นความสำคัญของการเล่านิทาน และไม่ทราบว่า จะเล่านิทานเรื่องอะไร นอกจากนี้ยังไม่ได้ อธิบายเกี่ยวกับคำคุณศัพท์ต่าง ๆ เช่น วันนี้ พรุ่งนี้ ให้เด็กเข้าใจ ซึ่งการส่งเสริมทางด้านภาษาโดย ผ่านวิธีการเหล่านี้จะช่วยให้เด็กมีการคิดริเริ่ม และมีจินตนาการ เด็กในวัยนี้นอกจากจะต้องได้รับการดูแลทั่วไปแล้วกิจกรรมส่วนใหญ่ของชีวิตเด็กคือ การเล่น การเล่นเป็นธรรมชาติของเด็ก และเป็นโอกาสที่เด็กจะได้ศึกษาธรรมชาติรอบ ๆ ตัวของเขา ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเพิ่มพูนความรู้แก่เด็กโดยให้ รู้ว่ามีของใหม่อีกมากมายรอบกายที่เขาจะต้องเรียนรู้อยู่เสมอ ประสบการณ์จากการเล่นของเด็ก จะนำไปสู่การรับผิดชอบตัวเอง สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและอยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างมีความสุข การเล่นของเด็กจึงมีความสำคัญ ซึ่งพบว่าผู้ปกครองมีการปฏิบัติในเรื่องการจัดหาของเล่นที่ส่งเสริม พัฒนาการ เช่น หัดให้ลูกขีดเขียน ระบายสีอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ เสาวณีย์ โค้วตระกูล (2544 : 65-69) ได้ศึกษาการเลี้ยงดูและพัฒนาการเด็กชาวกะเหรี่ยงอายุ 0-5 ปีในหมู่บ้านพะมอลอ อำเภอมะเขี จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการศึกษาพบว่า ผู้เลี้ยงดูเด็กให้ความสำคัญในการดูแล สุขภาพเด็ก แต่การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สื่อ วัสดุอุปกรณ์และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้ เด็กเกิดการเรียนรู้ยังมีน้อย ซึ่งทางชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องส่งเสริมต่อไปและการเป็น แบบอย่างที่ดีของผู้ใหญ่จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ปลูกฝังให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต

ผลการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ส่งผล ให้ครอบครัวและชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และเห็นความสำคัญ ของการทำงานร่วมกันเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำมาซึ่งกิจกรรมและโครงการและมีการควบคุม กำกับให้สมาชิกในชุมชนมีการปฏิบัติที่ดีตามข้อตกลงที่กำหนดร่วมกัน

2.4 พัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียน

จากการประเมินพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยรวมพบว่า เด็กส่วนใหญ่มีพัฒนาการสมวัยในทุกด้าน มีเพียง 2 คนที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า และ 1 คน ไม่สามารถทดสอบได้ เนื่องมาจากการมีโรคประจำตัว ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการเด็กประกอบด้วย 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยทางด้านพันธุกรรมซึ่งเด็กจะมีโรคประจำตัวตั้งแต่กำเนิดส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการล่าช้ากว่าวัย และปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมที่สำคัญคือ ครอบครัวซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมแรกที่เด็กทุกคนต้องมีส่วนเกี่ยวข้อง พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้เป็นไปอย่างเหมาะสมตามวัยนั้น พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูจะต้องมีความสำนึกในภาระหน้าที่การอบรมเลี้ยงดู ต้องรู้สึกว่าตนมีอิทธิพลต่อชีวิตของเด็ก ความสนใจ การรับฟังและการตอบสนองที่อ่อนโยนล้วนทำให้เด็กรู้สึกว่าคุณค่า เกิดความมั่นใจในตนเอง มีแรงจูงใจในตนเอง และมีแรงจูงใจใฝ่รู้ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการทุกด้าน และจากการที่ชุมชนมีการใช้ภาษาหลักคือ มลายูท้องถิ่นในการประเมินพัฒนาการทางด้านภาษาจึงต้องปรับมาใช้ภาษายาวี ซึ่งการใช้ภาษายาวีเป็นภาษาแม่นี้ส่งผลให้เด็กมีพื้นฐานการใช้ภาษาไทยน้อย เมื่อเข้าสู่โรงเรียนจึงต้องมีการปรับพื้นฐานการใช้ภาษาไทยก่อน ส่งผลให้การเรียนรู้ในโรงเรียนตามหลักสูตรต้องช้าออกไป

3. เจ็อนไขปัจจัยที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

3.1 เจ็อนไขปัจจัยที่ส่งเสริมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้การส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนประสบผลสำเร็จที่สำคัญ คือ ภาวะผู้นำของแกนนำ วิสัยทัศน์ของชุมชนที่มุ่งเน้นความสามัคคี เพื่อนำหมู่บ้านไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง ความสนใจของครอบครัวและชุมชนในการจัดกิจกรรม กระบวนการวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วม การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนเป็นสำคัญ เนื่องจากชุมชนจะมีบทบาทต่อการส่งเสริมสุขภาพทั้งในระดับบุคคลและระดับชุมชนโดยการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนและการพัฒนาชุมชนให้เอื้อต่อการพัฒนาซึ่ง สอดคล้องกับ สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ (2541 : 11-12) ได้กล่าวถึง บทบาทของชุมชนหรือสมาชิกของชุมชนสามารถมีบทบาทต่อการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ ดังนี้

1) บทบาทต่อบุคคล (The Individual Health Approach) มุ่งพัฒนาศักยภาพของบุคคล เพื่อให้มีความเข้มแข็งสามารถแก้ไขปัญหาสุขภาพ และเผชิญกับสถานการณ์ชีวิต และสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีกลยุทธ์การทำงานที่หลากหลาย เช่น การเพิ่มความเข้มแข็งของร่างกาย และระบบภูมิคุ้มกันโรค เพิ่มแรงจูงใจในการที่จะดูแลสุขภาพ เพิ่มพูนความรู้ด้านสุขภาพ และการสนับสนุนผ่านกิจกรรมทางสังคม วัฒนธรรม

2) บทบาทต่อชุมชน (The Community Health Approach) มุ่งสร้างและเพิ่มศักยภาพของระบบนิเวศสังคมให้ดีขึ้น อันจะทำให้เกิดสิ่งแวดล้อมที่ดีต่อสุขภาพ โดยใช้กลยุทธ์ที่กว้างขวาง เช่น การผสมผสานนโยบาย รูปแบบนี้จะเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านสุขภาพของชุมชนพร้อมไปกับการลดอันตราย และลดความเสี่ยงด้านสุขภาพของชุมชน

ด้วยเหตุนี้ชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ ปัจจัยดังกล่าวมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.1 ภาวะผู้นำของแกนนำ กลุ่มแกนนำซึ่งประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกอบต. ผู้นำศาสนา อสม. และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นบุคคลที่มีความเสียสละ ต้องการเห็นหมู่บ้านมีการพัฒนาเป็นชุมชนเข้มแข็ง และเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ (2543 : 155-156) ได้สรุปเงื่อนไขของผู้นำ ที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ได้แก่ ประวัติการทำงานเพื่อส่วนรวม มีความจริงใจและตั้งใจในการปรับปรุงสภาพของชุมชน เป็นที่ยอมรับนับถือจากชาวบ้าน และมีความสามารถในการกระตุ้นชาวบ้านให้เห็นถึงปัญหา

3.1.2 ทัศนคติของชุมชนที่มุ่งเน้นความสามัคคี เพื่อนำหมู่บ้านไปสู่ชุมชนเข้มแข็งและเป็นหมู่บ้านดีเด่นในด้านความสามัคคี เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

3.1.3 ความสนใจของครอบครัวและชุมชนในการจัดกิจกรรม จากการศึกษาที่ชุมชนนี้สามารถรวมกลุ่มกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับละแวกบ้าน ซึ่งกระบวนการกลุ่มจะสามารถส่งเสริมให้มีพลังมากขึ้นสอดคล้องกับ Labonte (1991 อ้างถึงใน สุรเกียรติ อาชานานุภาพ, 2541 : 13) การเพิ่มพลัง (Empowerment) ให้กับชุมชน โดยการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มช่วยเหลือกันเองเป็นรูปแบบหนึ่งของการเพิ่มพลังให้กับชุมชน กลุ่มคือ การรวมตัวของปัจเจกชนที่มีความสนใจร่วมกัน หรือปัญหา ร่วมกัน กลุ่มช่วยเหลือกันเอง มีลักษณะสำคัญ 4 ด้าน คือ

(1) การช่วยเหลือกัน เป็นกระบวนการขั้นพื้นฐานที่เกิดขึ้นในกลุ่ม ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิด ความรู้ เกิดการเพิ่มพูนความหวัง

(2) การเคลื่อนไหวโดยสมาชิกกลุ่ม เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มเอง

(3) ภายในกลุ่มมีเพื่อน ที่มีปัญหาเหมือนกันมีประสบการณ์คล้ายคลึงกัน กลุ่มทำให้ไม่รู้สึกละโดดเดี่ยวมีความรู้สึกเข้าใจกัน และมองโลกเชิงบวก

(4) กลุ่มเป็นองค์กรแบบอาสาสมัคร ไม่แสวงหากำไร มีพลวัต มีธรรมชาติและพัฒนาการแตกต่างกัน

3.1.4 กระบวนการวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วม โดยที่ผู้วิจัยได้จัดกระบวนการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้กระบวนการ AIC การจัดเวทีประชาคม และเทคนิคบัตรคำเพื่อกระตุ้นให้ชุมชนร่วมแสดงความคิดเห็น และเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ยุทธศาสตร์ในการ

ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกระบวนการสร้างจิตสำนึกและสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนตระหนักถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา การให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการนั้นจะต้องใช้เทคนิคในการกระตุ้นให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเทคนิคที่ใช้กระตุ้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม คือ การระดมความคิดเชิงสร้างสรรค์AIC สอดคล้องกับปารีชาติ วัลย์เสถียรและคณะ (2543 : 92-93)ได้กล่าวถึงเทคนิค AIC ว่าเป็นวิธีการที่รวมพลังปัญญา และพลังสร้างสรรค์ของแต่ละคนเข้ามาเป็นพลังในการพัฒนา เทคนิค AIC เป็นเทคนิคที่ระดมความคิดเห็นผู้เข้าร่วมเพื่อการดำเนินงานเป็นเทคนิคที่มีศักยภาพในการสร้างพลังและกระตุ้นการยอมรับของชุมชนให้มีส่วนร่วมในการคิด การวางแผนเพื่อการพัฒนาชุมชนของตนเอง

3.2 เจ็อนไขปจัจัยอุปสรรคในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

3.2.1 ภาระงานของกลุ่มแกนนำ เนื่องจากกลุ่มแกนนำมีบทบาทหลายอย่างประกอบกับภารกิจส่วนตัว และเวลาว่างของกลุ่มแกนนำจะว่างไม่ตรงกันจึงทำให้การจัดเวที่ต้งเลื่อน กำหนดการออกไปส่งผลให้การดำเนินงานล่าช้า

3.2.2 การจัดสรรงบประมาณเนื่องจากการจัดทำงบประมาณประจำปีมิได้กำหนดแผนไว้ จึงไม่สามารถของงบประมาณจากองค์การบริหารสงนตำบลได้ จึงต้งของงบประมาณจากสถานีนอนามัยซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด ส่งผลให้การจัดกิจกรรมบางอย่างต้งลดงบประมาณลง

3.2.3 ความขัดแย้งของกลุ่มแกนนำ การทำงานร่วมกันหากเกิดการสื่อสารหรือความไม่เข้าใจกันย่อมก่อให้เกิดความขัดแย้งซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้งานไม่มีความคล่องตัว

3.2.4 สถานการณ์ความไม่สงบเป็นอุปสรรคสำคัญในการดำเนินงานหรือประสานงานต่าง ๆ จากทฤษฎีความต้องการของ Maslow ชั้นที่ 2 ความต้องการทางด้านความมั่นคงปลอดภัย (Safety or Security Needs) เป็นความต้องการความปลอดภัยจากความกลัวเกี่ยวกับอันตรายต่าง ๆ ที่มีต่อร่างกายและทรัพย์สินจึงทำให้เกิดการป้องกันในรูปต่าง ๆ เพื่อให้มีความมั่นคงปลอดภัยทั้งในด้านชีวิตและทรัพย์สินซึ่งในการจัดการประชุมเวลาที่ทุกคนมีความพร้อมคือช่วงเวลากลางคืนแต่เมื่อขาดความปลอดภัยจึงต้งหลีกเลี่ยงไปใช้เวลาอื่นที่เหมาะสมคือ เช้าวันศุกร์เพราะคนส่วนใหญ่จะหยุดภารกิจต่าง ๆ เพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนเกิดจากการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ดังนั้นจึงควรดำเนินการดังนี้

1.1.1 การส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน และควรให้ความสำคัญกับการสร้างความตระหนักแก่ครอบครัวและกลุ่มแกนนำชุมชน เพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

1.1.2 การดำเนินงานส่งเสริมพัฒนาการเด็กควรคำนึงถึงบริบทของชุมชน ซึ่งจะต้องมีการดำเนินงานให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า ผลการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ส่งผลให้ครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และครอบครัวมีความรู้และการปฏิบัติในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนที่ดี ดังนั้นจึงควรดำเนินการดังนี้

1.2.1 ผู้ที่ทำงานร่วมกับชุมชนควรมีคุณลักษณะที่ดี คือ มีความตั้งใจจริง มีทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ และมีเทคนิคในการกระตุ้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

1.2.2 รูปแบบการให้ความรู้แก่ประชาชนควรมีการดำเนินการโดยให้ ชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันมากกว่าการบรรยายโดยยึดผู้บรรยายเป็นศูนย์กลาง

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้รูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนประสบความสำเร็จที่สำคัญ คือ ภาวะผู้นำของกลุ่มแกนนำ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคคือ ภาระงานของกลุ่มแกนนำ ดังนั้นจึงควรมีการดำเนินการดังนี้

1.3.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรคำนึงถึงบทบาทของแกนนำชุมชน จึงควรมีการพัฒนาศักยภาพของผู้นำอย่างต่อเนื่อง และต้องสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้นำชุมชนทุกฝ่าย

1.3.2 ควรมีการบูรณาการการทำงานเข้าด้วยกัน ในด้านการวางแผนงาน การปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อแบ่งเบาภาระงานของแกนนำชุมชนที่ต้องรับผิดชอบทำงานกับทุกหน่วยงาน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวางแผนการวิจัยให้เหมาะสม เป็นโครงการต่อเนื่องระยะยาวเพื่อให้เห็นผลในระยะยาว

2.2 ควรศึกษารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในพื้นที่ที่มีบริบทต่างกัน

2.3 ควรศึกษารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวมในวัยอื่น ๆ ด้วย เช่น วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา